C/2025/2955

16.6.2025

Avizul Comitetului Economic și Social European

Plan de acțiune pentru consolidarea cooperării dintre organizațiile societății civile din Uniunea Europeană și cele din Kazahstan în cadrul punerii în aplicare a noii strategii privind Asia Centrală și a strategiei „Global Gateway”

(aviz din proprie inițiativă)

(C/2025/2955)

Raportor: **Dumitru FORNEA**

Consilier	Igor ZUBCU
Decizia Adunării Plenare	17.1.2024
Temei juridic	Articolul 52 alineatul (2) din Regulamentul de procedură
	Aviz din proprie inițiativă
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru relații externe
Data adoptării în secțiune	11.2.2025
Data adoptării în sesiunea plenară	26.3.2025
Sesiunea plenară nr.	595
Rezultatul votului (pentru/împotrivă/abțineri)	147/0/3

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE recunoaște potențialul extinderii relațiilor UE cu Republica Kazahstan, pe baza interdependențelor economice și comerciale deja create în anumite domenii, cum ar fi investițiile în energie și în logistică. Cu toate acestea, este esențial să se asigure că aceste relații acordă prioritate durabilității, drepturilor omului și incluziunii și că aliniază valorile și obiectivele strategice ale UE. Pentru a promova o cooperare echilibrată și reciproc avantajoasă, este important ca relațiile UE-Kazahstan să fie cât mai diversificate posibil în diferite domenii de activitate, integrând cu atenție preocupările de mediu, sociale și geopolitice.

1.2. CESE sprijină dezvoltarea dialogului social și civic în regiunea Asiei Centrale și pledează pentru formalizarea acestuia, deoarece societatea civilă din regiune urmărește acest obiectiv, după modelul bunelor practici aplicate în relațiile cu societatea civilă organizată în Balcanii de Vest și, într-o anumită măsură, în Parteneriatul estic.

1.3. Kazahstan și Uzbekistan sunt țările care se pot sincroniza cel mai ușor și cel mai rapid cu UE în cadrul programelor de sprijinire a dialogului social și civic, având în vedere experiența pe care au dobândit-o deja prin participarea la Forumul anual al societății civile UE-Asia Centrală.

1.4. CESE este ferm convins că punerea în aplicare a Acordului de parteneriat și cooperare consolidat (APCC) și a strategiei „Global Gateway” în Kazahstan și în Asia Centrală în general nu poate fi realizată la standardele UE fără implicarea organizațiilor societății civile și fără o componentă financiară clară alocată pentru sprijinirea măsurilor prevăzute în capitolul 5 de la articolul 251 din APCC.

1.5. CESE este ferm convins că relațiile dintre societatea civilă organizată din UE și Kazahstan se pot dezvolta într-un mod structurat, pe baza unui plan de acțiune, cu mai multe priorități și în conformitate cu obiectivele noii Strategii a UE pentru Asia Centrală. Finanțarea trebuie asigurată prin inițiativa „Global Gateway”, cu contribuția guvernamentală proporțională a statelor din această regiune, precum și a altor donatori internaționali. **Prioritățile planului de acțiune ar trebui să fie**:

— Asigurarea monitorizării, evaluării și punerii în aplicare independente și constante a: a) condițiilor lucrătorilor, respectării drepturilor lucrătorilor și activităților sindicale; b) respectării drepturilor omului și nediscriminării; c) libertății presei; d) siguranței și respectării statului de drept.

— Instituirea unei platforme a societății civile UE-Asia Centrală pe baza modelului și a experienței dobândite în cadrul forumurilor societății civile UE-Asia Centrală organizate periodic de instituțiile europene, precum și a bunelor practici dezvoltate de Comitetul Economic și Social European sau de Forumul societății civile al Parteneriatului estic.

— Este esențială implicarea organizațiilor societății civile în promovarea memorandumului de înțelegere dintre UE și Kazahstan privind un parteneriat strategic în domeniul materiilor prime, al bateriilor și al hidrogenului din surse regenerabile. Implicarea lor poate asigura, de asemenea, alinierea la obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD), în special la ODD 7 (Energie accesibilă ca preț și curată), ODD 12 (Consum și producție responsabile) și ODD 13 (Politici climatice), contribuind la evaluarea sustenabilității proiectelor și a obligațiilor de diligență în conformitate cu standardele UE și ale OCDE.

— Uniunea Europeană ar putea contribui, de asemenea, la sprijinirea dezvoltării și consolidării societății civile din Kazahstan prin crearea unui program de schimb de experiență pentru funcționarii publici din administrație și personalul din sistemul judiciar din această țară, cu implicarea Institutului European de Administrație Publică din Maastricht și a Centrului European pentru Judecători și Avocați din Luxemburg.

— Instituțiile europene pot sprijini, de asemenea, dezvoltarea societății civile din Kazahstan prin sporirea oportunităților în materie de educație pentru tinerii kazahi prin intermediul programului Erasmus, care a facilitat deja formarea de noi reprezentanți ai societății civile, contribuind astfel la o mai bună înțelegere a sistemului de principii și valori în UE. Tinerii din statele membre care studiază în Kazahstan joacă, de asemenea, un rol important în consolidarea cooperării bilaterale bazate pe înțelegere și respect reciproc.

2. **Observații generale**

2.1. Prezentul aviz se axează pe consolidarea cooperării dintre UE și Kazahstan, în special în domeniile de interes pentru societatea civilă organizată, având în vedere prioritățile și oportunitățile care rezultă din punerea în aplicare a noii strategii a UE pentru Asia Centrală și a inițiativei „Global Gateway”.

2.2. Parteneriatul cu Uniunea Europeană rămâne o piatră de temelie a politicii externe a Kazahstanului, prima țară din regiunea Asiei Centrale care a semnat acordul de parteneriat și cooperare consolidat (APCC) cu UE, care a promovat o colaborare mai strânsă în sectoare-cheie precum comerțul, investițiile, energia, agricultura și conectivitatea.

2.3. UE este cel mai mare partener comercial al Kazahstanului. În 2023, investițiile europene în Kazahstan s-au ridicat la 170 de miliarde EUR, iar comerțul cu mărfuri al UE cu Kazahstan a însumat în total 42,4 miliarde EUR, în creștere cu 5,6 % față de 2022. Exporturile UE au fost în valoare de 12,1 miliarde EUR, în creștere cu 17,2 % față de 2022, iar importurile din Kazahstan au atins 30,3 miliarde EUR (în creștere cu 1,6 % față de 2022) ([1]).

2.4. Schimburile comerciale dintre Kazahstan și UE includ exporturi semnificative de resurse energetice și importuri de mașini și echipamente. Kazahstan ocupă locul al doisprezecelea în lume în ceea ce privește rezervele de petrol. Aproximativ 13 % din cererea de petrol a UE este asigurată de această țară.

([1]) https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/kazakhstan_en.

2.5. Rolul strategic al Kazahstanului se extinde la materiile prime critice, țara deținând 33 din cele 34 de elemente identificate în Actul european privind materiile prime critice al Comisiei Europene. Dintre acestea, 19 sunt în prezent în producție și pentru alte 14 s-a obținut aprobarea pentru extracție în viitor, Kazahstan poziționându-se astfel ca un partener-cheie pentru UE în asigurarea unei aprovizionări stabile cu materiale esențiale pentru tranziția energetică și sectoarele tehnologiilor avansate.

2.6. În acest scop, la 7 noiembrie 2022 a fost semnat un memorandum de înțelegere între UE și Kazahstan privind un parteneriat strategic în domeniul materiilor prime, bateriilor și hidrogenului din surse regenerabile ([2]), cu obiectivul de a intensifica cooperarea în domeniu, atât pentru a spori investițiile în domeniile acoperite de acest acord, cât și pentru a încuraja participarea la programe de inovare și cercetare.

2.7. Kazahstan „construiește punți" între Asia și Europa prin dezvoltarea conectivității și a rețelelor de transport. Kazahstan este traversat de 13 coridoare internaționale de transport, dintre care 5 sunt coridoare feroviare, iar 8 coridoare rutiere. Coridorul mijlociu are un potențial semnificativ de a deveni o legătură comercială cheie. Companiile aeriene kazahe și străine operează zboruri către 132 de destinații din 32 de țări, oferind conectivitate între Asia Centrală și Europa.

2.8. Pe baza documentului *Study on Sustainable Transport Connections between Europe and Central Asia* ([3]) elaborat de UE și BERD, dar și în contextul punerii în aplicare a inițiativei „Global Gateway", Astana a găzduit, la 12 iunie 2024, lansarea unei platforme de coordonare pentru ruta de transport internațional transcaspic.

2.9. Platforma este concepută pentru a facilita proiectele de-a lungul rutei de transport și reunește donatori, investitori, părți interesate și beneficiari implicați în această rută de transport. Printre aceștia se numără cele cinci state din Asia Centrală, Armenia, Azerbaidjan, Georgia, Turcia, Comisia Europeană și UE, statele membre, Banca Europeană de Investiții, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, Banca Mondială și Banca Asiatică de Dezvoltare.

2.10. Înainte de războiul din Ucraina, Coridorul Nordic Eurasiatic era principala rută terestră care lega Europa de Asia, însă studiul a identificat TITR ca alternativă. În acest studiu au fost recomandate și investiții prioritare în Kazahstan pentru modernizarea infrastructurii feroviare.

2.11. Kazahstan este membru al Uniunii Economice Eurasiatice (UEE), condusă de Rusia. Legăturile economice puternice dintre Kazahstan și UE ar putea spori stabilitatea economică a Kazahstanului, aducând beneficii indirecte Rusiei prin consolidarea economiilor UEE și ale statelor sale membre. Având în vedere sancțiunile UE împotriva Rusiei ca urmare a invadării Ucrainei, au existat preocupări cu privire la utilizarea de către Rusia a țărilor învecinate, inclusiv a Kazahstanului, ca rute de export alternative sau ca intermediari pentru accesul la bunuri restricționate. Această creștere a volumului de schimburi comerciale ar putea crea pentru Rusia oportunități de eludare a sancțiunilor.

3. **Observații specifice**

3.1. *Societatea civilă din Kazahstan – cadrul juridic și instituțional. Implicarea publică și consultarea cu societatea civilă*

3.1.1. În ultimii 30 de ani, în Kazahstan au apărut inițiative noi și destul de importante ale ONG-urilor, dintre care majoritatea funcționează cu succes, oferind o gamă largă de servicii societății. În practică, unele dintre inițiativele societății civile au o anumită influență asupra vieții politice, sociale, economice, culturale și umanitare din Kazahstan.

([2]) https://primeminister.kz/en/news/kazakhstan-and-eu-sign-strategic-partnership-document-8103856.
([3]) https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/international-relations/study-sustainable-transport-connections-central-asia_en.

3.1.2. Prin decretul prezidențial nr. 341 din 2 iunie 2020 a fost aprobat un document strategic care definește principalele direcții de dezvoltare a societății civile pe termen lung – *Conceptul de dezvoltare a societății civile în Republica Kazahstan pentru perioada 2020-2030* – și care introduce noi abordări pentru transformarea activităților sectorului civil. Conceptul va fi pus în aplicare în două etape: prima în perioada 2020-2025 și a doua în perioada 2026-2030.

3.1.3. La 29 decembrie 2021, a intrat în vigoare Legea Republicii Kazahstan privind *Comisarul pentru drepturile omului în Republica Kazahstan*. Legea reglementează aspecte ale activităților din domeniul drepturilor omului desfășurate de apărătorii drepturilor omului, garanțiile drepturilor și libertăților apărătorilor drepturilor omului și crearea, funcționarea și monitorizarea mecanismului de protecție a persoanelor care desfășoară activități în domeniul drepturilor omului.

3.1.4. La 3 ianuarie 2021 a fost adoptată Legea Republicii Kazahstan privind introducerea de modificări și completări la unele acte legislative ale Republicii Kazahstan privind activitățile consiliilor publice. În constituirea consiliilor publice, s-a lucrat pentru a se asigura implicarea reprezentanților ONG-urilor active, a partidelor și a activiștilor civili.

3.1.5. În decembrie 2021 a fost adoptată Legea Republicii Kazahstan privind introducerea de modificări și completări la anumite acte legislative ale Republicii Kazahstan privind îmbunătățirea codului de procedură civilă și dezvoltarea instituțiilor de soluționare extrajudiciară și prejudiciară a litigiilor (legislația privind medierea).

3.1.6. La 4 iulie 2022, șeful statului a semnat Legea Republicii Kazahstan privind voluntariatul și activitățile caritabile, prin care au fost adoptate modificări privind ordinea socială de stat și finanțarea subvențiilor. În prezent, numărul de voluntari activi este de aproximativ 200 000 de persoane. Peste 65 000 de voluntari sunt înregistrați pe site-ul Qazvolunteer.kz.

3.1.7. Tot în 2022 a fost creată instituția națională Kurultai, sub conducerea președintelui Republicii Kazahstan. Acesta este un organism consultativ cu scopul principal declarat de a elabora idei și măsuri pentru dezvoltarea în continuare a emancipării sociale ([4]).

3.1.8. La 2 octombrie 2023 a fost adoptată Legea Republicii Kazahstan *privind controlul public*. Legea subliniază importanța participării cetățenilor la luarea deciziilor din administrația publică și a asigurării transparenței guvernamentale. Se propun mecanisme care să permită publicului să participe în mod activ la monitorizarea activităților agențiilor guvernamentale.

3.1.9. Liderii actuali ai țării au pus în aplicare, în 2019, conceptul de „stat care își ascultă cetățenii”, ca mijloc de a răspunde prompt la „criticile constructive și sugestiile cetățenilor”. Printre instrumentele acestei inițiative se numără petițiile online și referendumurile. Pentru ca o petiție online să fie luată în considerare, aceasta trebuie să strângă 50 000 de semnături. Reprezentanții societății civile au fost de acord că acest instrument funcționează bine. Cu toate acestea, sunt preconizate unele modificări, în special în ceea ce privește numărul de semnături necesare pentru validarea unei petiții. Până în prezent nu se cunosc cifre oficiale, dar unii reprezentanți au declarat că sunt necesare 150 000 de semnături, care ar fi extrem de dificil de obținut într-o țară cu o populație de 20 de milioane de locuitori, distribuită atât de inegal pe teritoriul său vast.

3.1.10. În plus, orice cetățean poate adresa autorităților întrebări online pe portalul web eOtinish ([5]), iar reprezentanții kazahi reuniți în timpul misiunii au declarat că acest instrument funcționează foarte bine, deși calitatea răspunsurilor nu a fost întotdeauna satisfăcătoare.

3.1.11. La 6 octombrie 2024, guvernul a organizat un referendum privind construirea unei centrale nucleare. Au fost exprimate îngrijorări de către ONG-uri cu privire la sursa de finanțare a unui proiect atât de mare și la faptul că Kazahstan nu poate finanța singur construcția din bugetul său de stat. În plus, populația părea să fie mai preocupată de posibilele deficiențe (corupție, incompetență, birocrație) ale proiectului decât de conținutul acestuia – centrala nucleară.

3.1.12. APCC prevede cooperarea dintre societatea civilă din UE și cea din Kazahstan – capitolul 5, articolul 251 – stipulând că „Părțile își continuă și își consolidează dialogul, sub formă de reuniuni și consultări, și cooperează cu privire la rolul societății civile.”

([4]) https://quryltai.kz.
([5]) https://eotinish.kz/kk.

3.1.13. Delegația CESE s-a întâlnit cu o organizație a societății civile care monitorizează punerea în aplicare a memorandumului de înțelegere dintre UE și Kazahstan privind un parteneriat strategic în domeniul materiilor prime, bateriilor și hidrogenului din surse regenerabile. Reprezentanții acestei organizații au sugerat că obținerea de informații fiabile reprezintă o provocare, deoarece memorandumul de înțelegere conține o clauză privind atât confidențialitatea, cât și transparența.

3.1.14. Societatea civilă care dispune de expertiză relevantă este concentrată în orașele mari, în principal în Astana și Almaty, și lipsește în zonele rurale. În consecință, evaluările impactului asupra mediului în regiuni sunt dificil de obținut. În același timp, implicarea tinerilor în organizațiile societății civile este în creștere, iar inițiativele societății civile beneficiază de sprijin.

3.2. *Politici privind migrația forței de muncă în Kazahstan*

3.2.1. Kazahstan a semnat Declarația privind politica coordonată de migrație a statelor membre ale Comunității Statelor Independente. Kazahstan a ratificat *Convenția privind statutul juridic al lucrătorilor migranți și al membrilor familiilor acestora din statele membre ale CSI* ([6]). Guvernul Republicii Kazahstan a semnat, de asemenea, acorduri privind statutul juridic al lucrătorilor migranți și al membrilor familiilor acestora și privind cooperarea în materie de combatere a migrației ilegale a forței de muncă din țări terțe.

3.2.2. Legea Republicii Kazahstan *privind migrația populației* este principalul instrument juridic. În conformitate cu Legea Republicii Kazahstan *privind ocuparea forței de muncă*, Guvernul Republicii Kazahstan stabilește anual o cotă pentru atragerea de forță de muncă străină care să desfășoare activități profesionale pe teritoriul Republicii Kazahstan. Pentru 2024, cota a fost aprobată la 0,23 % din populația activă economic a republicii.

3.2.3. În 2023, rata șomajului în republică a scăzut de la 4,9 % la 4,7 % comparativ cu 2022. Principalul schimb de migranți al țării este cu țările CSI. Ponderea sosirilor din țările CSI și a plecărilor către aceste țări a fost de 89,7 % și, respectiv, 70,6 %.

3.3. *Politica privind tineretul în Kazahstan*

3.3.1. Progresele Kazahstanului în ceea ce privește implicarea politică a tinerilor prezintă oportunități semnificative de cooperare cu Uniunea Europeană. Întrucât Kazahstan continuă să acorde prioritate responsabilizării tinerilor prin Conceptul său de politică pentru tineret 2023-2029, cadrul se aliniază la angajamentele UE de a promova implicarea civică, incluziunea socială și dezvoltarea sustenabilă în rândul tinerilor.

3.3.2. Parteneriatele cu parlamentele tinerilor din UE ar putea facilita programe de schimb, sesiuni comune și mentorat din partea deputaților în Parlamentul European, îmbogățind experiența legislativă a tinerilor kazahi și promovând înțelegerea practicilor UE în materie de democrație reprezentativă.

3.4. *Sectorul de afaceri*

3.4.1. Fiecare entitate comercială trebuie să solicite înregistrarea la Atameken (Camera de Comerț din Kazahstan) și să plătească taxe de membru relativ ridicate. Atameken și diverse organizații de afaceri din UE sprijină consolidarea relațiilor economice și comerciale dintre Kazahstan și UE.

3.4.2. Cerințele privind vizele pentru societățile și întreprinderile kazahe care intră în UE sunt o povară administrativă și constituie adesea una dintre cauzele pentru care acestea nu participă la forumurile și evenimentele de afaceri din UE. În această privință, întreprinderile consideră că un regim de liberalizare a vizelor ar reprezenta un pas important nu numai pentru contactele interpersonale, ci și pentru contactele între întreprinderi.

([6]) Comunitatea Statelor Independente.

3.5. *Organizații sindicale*

3.5.1. În conformitate cu legea, organizațiile sindicale pot organiza greve, dar numai după încheierea procedurilor ordinare (arbitraj și mediere). Autoritățile trebuie informate în cazul în care este planificată o grevă sau o adunare și doar 5 % dintre manifestări ajung să fie autorizate, limitându-se în mod semnificativ drepturile lucrătorilor la întrunire pașnică. Organizațiile sindicale sunt independente, dar au un număr redus de membri în cadrul instituțiilor guvernamentale. Consolidarea mecanismelor de negociere colectivă este esențială pentru a capacita sindicatele, a spori reprezentarea lucrătorilor și a aborda această participare limitată.

3.5.2. În 2014 a fost depus un proiect de lege privind organizațiile sindicale, dar forma acesteia a fost contestată de comunitatea internațională. Preocupările au fost înlăturate după ce sindicatele au reușit să propună modificări majore ale proiectului de lege. În regiuni, organele executive tind să ignore propunerile și sugestiile organizațiilor sindicale. În domeniul libertății de asociere persistă anumite probleme.

3.5.3. Trebuie remarcat faptul că, în conformitate cu Indicele drepturilor globale al Confederației Internaționale a Sindicatelor (ITUC) din 2024, Kazahstanul are ratingul 5, ceea ce corespunde unei lipse de garanții pentru drepturile lucrătorilor, fiind una dintre țările lumii cu cele mai proaste condiții de muncă ([7]). În acest context de fragilitate evidentă a drepturilor lucrătorilor și a activităților sindicale normale, consolidarea cooperării dintre organizațiile societății civile din Uniunea Europeană și Kazahstan trebuie să treacă neapărat prin respectarea deplină a drepturilor lucrătorilor și ale sindicatelor independente.

3.6. *Drepturile omului și nediscriminarea*

3.6.1. Organizațiile pentru drepturile omului au evidențiat atât progresele înregistrate, cât și provocările actuale cu care se confruntă Kazahstan în domeniul drepturilor omului. Deși au recunoscut îmbunătățiri în domenii precum reformele juridice și eforturile de modernizare a peisajului politic, ele și-au exprimat și îngrijorarea cu privire la regrese în anumite domenii-cheie, inclusiv protecția libertăților civile și libertatea de exprimare. În pofida lansării reformelor menite să consolideze democrația, progresele concrete și consecvente rămân inegale.

3.6.2. Deși legislația în vigoare permite desfășurarea de proteste pașnice și asigură libertatea de întrunire, decalajul dintre teorie și practică este destul de semnificativ. Entitățile care doresc să organizeze un protest nu mai au nevoie de autorizație prealabilă din partea Akimat (municipalitatea locală), ci trebuie doar să informeze autoritățile. Cu toate acestea, potențialul organizator primește de cele mai multe ori răspunsul că spațiul este deja rezervat de o altă organizație a societății civile (de obicei o organizație neguvernamentală organizată de guvern) sau că spațiul public în care urmează să aibă loc protestul sau evenimentul este în construcție. Apoi se dovedește că nu s-a organizat niciun eveniment în locul solicitat.

3.6.3. În ultimii ani, unele cazuri de violență de gen au fost prezentate în mass-media din Kazahstan prin transmiterea proceselor în direct, această problemă devenind un subiect central al dezbaterii publice. În acest context, în aprilie 2024, a fost adoptată o lege ulterioară care înăsprește pedeapsa pentru violența în familie, la șapte ani după ce această infracțiune fusese dezincriminată.

3.6.4. Femeile sunt subreprezentate în funcții publice, în ciuda faptului că legea electorală din Kazahstan prevede o cotă de 30 % dintre membrii parlamentului pentru femei, tineri și persoane cu handicap. În actuala legislatură, 20 % dintre membrii Senatului și 18,4 % dintre membrii Camerei Reprezentanților (Mazhilis) sunt femei ([8]).

3.6.5. După evenimentele din ianuarie 2022, posibilitatea de a organiza un protest a scăzut dramatic, iar autoritățile tind să disperseze chiar și adunările mici, formate din câteva persoane. Activiștii observă, de asemenea, că nu s-a făcut dreptate pentru victimele violențelor împotriva protestatarilor din timpul evenimentelor. Ultimul miting mai mare a avut loc în februarie 2022 la Almaty, în sprijinul Ucrainei, după ce aceasta a fost invadată de Rusia, iar de atunci au avut loc puține proteste.

3.6.6. Pentru a ajuta persoanele cu dizabilități, OSC-urile au lansat o inițiativă numită *Accessible Kazakhstan* (*Kazahstan accesibil*). Acest instrument online prezintă evaluarea nivelului de accesibilitate a facilităților și serviciilor urbane pentru persoanele cu dizabilități ([9]).

([7]) https://www.ituc-csi.org/IMG/pdf/2024_ituc_global_rights_index_en.pdf.
([8]) https://data.ipu.org/parliament/KZ/KZ-UC01/.
([9]) https://www.unicef.org/kazakhstan/en/stories/paving-accessible-path-future.

3.6.7. Activismul LGBTQI+ este posibil într-o mai mare măsură decât în alte țări din Asia Centrală. În mod tradițional, populația nomadă kazahă a fost nediscriminatorie, dispusă să accepte diferențele. Situația s-a înrăutățit considerabil pentru persoanele LGBTQI+ din cauza propagandei ruseşti și a stigmatizării. Persoanele transgen erau nevoite să sufere o intervenție chirurgicală la nivelul organelor genitale dacă doreau ca noul lor gen să le fie recunoscut pe cartea de identitate ([10]). Propunerea de a adopta o legislație împotriva persoanelor LGBTQI+, similară cu cea în vigoare în Rusia, nu s-a concretizat.

3.7. *Mass-media și libertatea presei*

3.7.1. Conform clasamentului mondial al libertății presei, Kazahstan s-a clasat, în 2024, pe locul 142 din 180 de țări, comparativ cu 2023, când s-a clasat pe locul 134. Guvernul exercită un control considerabil asupra peisajului mediatic: aproximativ 90 % din mass-media este sponsorizată de stat. Presa independentă se confruntă cu dificultăți în obținerea unei finanțări sustenabile. În unele cazuri, este sponsorizată de mărci cunoscute care doresc să își promoveze reputația.

3.7.2. Noua legislație privind mass-media, anunțată recent, stârnește îngrijorare în rândul jurnaliștilor și al lucrătorilor din mass-media, fiind considerată foarte restrictivă. În plus, unele măsuri privind accesul jurnaliștilor străini în Kazahstan sunt în curs de dezbatere.

3.7.3. Legile Kazahstanului privind mass-media și informarea impun un anumit nivel de control asupra conținutului din mass-media. Legea privind mass-media impune înregistrarea tuturor instituțiilor mediatice, iar guvernul își rezervă dreptul de a suspenda sau de a revoca certificatele acestora în cazul publicării de informații sensibile.

3.7.4. Societatea civilă raportează că există un cadru juridic limitat privind accesul la informațiile de interes public, în pofida adoptării tehnologiilor digitale și a influenței acestora asupra guvernanței și serviciului public. Multe informații solicitate de public, cum ar fi informațiile despre buget, nu sunt accesibile jurnaliștilor și cetățenilor și puține reuniuni ale autorităților de stat sunt deschise publicului.

3.7.5. Nivelul de propagandă rusă este imens, iar impactul acesteia este extraordinar de mare, mai ales că cea mai mare parte a populației este rusofonă. De la izbucnirea războiului din Ucraina s-a înregistrat o creștere considerabilă a știrilor false și a propagandei și se pare că instituțiile publice nu le contracarează prin măsurile necesare.

3.8. *Justiția*

3.8.1. Sistemul judiciar din Kazahstan este considerat superior celor din alte țări din Asia Centrală. Faptul că majoritatea informațiilor juridice sunt în limba rusă creează un vid informațional pentru populația vorbitoare de kazahă. De asemenea, au existat plângeri cu privire la un nivel prea ridicat de dependență politică între judecători, procurori și poliție.

3.8.2. Curtea Constituțională din Kazahstan a fost înființată în 2023. Toate procedurile sale se desfășoară online. Reprezentanții agențiilor de stat și cetățenii care sesizează Curtea sunt invitați la audieri. Curtea acționează ca un mediator și ca un mecanism de răspuns rapid. Rolul său este preventiv, dar monitorizează și executarea hotărârilor.

3.8.3. Creșterea numărului de cauze înaintate instanțelor civile este dovada unei creșteri a încrederii populației în procedurile judiciare de la acest nivel. Situația este diferită în domeniul penal, unde au fost reclamate anumite situații de represiune. În această privință, unul dintre cazurile cunoscute la nivel internațional este cel al activistului Zhanbolat Mamai, o figură a opoziției, acuzat de organizarea de revolte în masă la Almaty în timpul protestelor din ianuarie 2022.

3.8.4. Avizul nr. 11/2023 (Kazahstan), adoptat la 28 martie 2023, al Grupului de lucru privind detenția arbitrară al Consiliului ONU pentru Drepturile Omului, afirmă că „privarea de libertate a lui Zhanbolat Mamai este contrară articolelor 3, 9, 19 și 20 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, precum și articolului 9 alineatul (1) și articolelor 19 și 21 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice”.

([10]) https://www.rferl.org/a/fighting-for-identity-kazakh-laws-make-life-difficult-for-transgender-community/30774062.html.

4. **Plan de acțiune pentru consolidarea cooperării dintre organizațiile societății civile din Uniunea Europeană și Kazahstan**

4.1. CESE este ferm convins că punerea în aplicare a Acordului de parteneriat și cooperare consolidat și a strategiei „Global Gateway" în Kazahstan și în Asia Centrală, în general, nu poate fi realizată la standardele UE fără implicarea organizațiilor societății civile și fără o componentă financiară clară alocată de instituțiile UE pentru sprijinirea măsurilor prevăzute în capitolul 5, articolul 251 din APCC.

4.2. CESE este ferm convins că relațiile dintre societatea civilă organizată din UE și Kazahstan se pot dezvolta într-un mod structurat, pe baza unui plan de acțiune, cu mai multe priorități și în conformitate cu obiectivele noii Strategii a UE pentru Asia Centrală. Finanțarea trebuie asigurată prin inițiativa „Global Gateway", cu contribuția guvernamentală proporțională a statelor din această regiune, precum și a altor donatori internaționali.

4.3. Instituirea unei platforme a societății civile UE-Asia Centrală pe baza modelului și a experienței dobândite în cadrul forumurilor societății civile UE-Asia Centrală organizate periodic de instituțiile europene, precum și a bunelor practici dezvoltate de Comitetul Economic și Social European sau de Forumul societății civile al Parteneriatului estic.

4.4. Republica Kazahstan și Republica Uzbekistan sunt state dezvoltate care dispun de capacitatea financiară și administrativă necesară pentru a asigura instituirea unui cadru instituțional pentru relațiile dintre organizațiile societății civile din Asia Centrală și Uniunea Europeană.

4.5. Instituirea unor platforme naționale ale societății civile în aceste state ar reprezenta un pas important către instituirea unei platforme a societății civile UE-Asia Centrală, care va permite desfășurarea unui dialog continuu și structurat între reprezentanții societății civile din statele membre ale UE și statele din regiunea Asiei Centrale.

4.6. Această modalitate structurată de asigurare a relațiilor dintre reprezentanții societății civile organizate din aceste două regiuni ale lumii poate aduce beneficii semnificative în consolidarea relațiilor economice, comerciale, sociale și culturale, facilitând schimbul de experiență și de bune practici, asigurând astfel condițiile pentru o mai bună coordonare și sincronizare a acțiunilor pe scena internațională.

4.7. Memorandumul de înțelegere dintre UE și Kazahstan privind un parteneriat strategic în domeniul materiilor prime, bateriilor și hidrogenului din surse regenerabile nu este doar un instrument important pentru atragerea de investiții în aceste domenii de interes strategic pentru semnatarii acestui acord, ci și o oportunitate de a implica societatea civilă organizată în evaluarea obligațiilor de durabilitate a proiectelor și de diligență necesară în conformitate cu ODD ale ONU, în special ODD 7, ODD 12 și ODD 13, precum și cu standardele adoptate de UE și OCDE.

4.8. Uniunea Europeană ar putea contribui, de asemenea, la susținerea unui mediu instituțional favorabil pentru o societate civilă puternică și independentă în Kazahstan prin crearea unui program de schimb de experiență pentru funcționarii publici din administrație și personalul din sistemul judiciar din această țară, cu implicarea Institutului European de Administrație Publică din Maastricht și a Centrului European pentru Judecători și Avocați din Luxemburg.

4.9. În urma întâlnirilor cu reprezentanți ai societății civile și ai Curții Constituționale, delegația CESE care a vizitat Kazahstan a constatat că multe dintre situațiile raportate de organizațiile pentru drepturile omului ar fi putut fi evitate dacă formarea profesională și mentalitatea unor reprezentanți ai statului în administrația publică sau în sistemul judiciar ar fi fost în conformitate cu cele mai bune practici din țările OCDE.

4.10. De exemplu, au fost raportate lacune în formarea magistraților, în principal din cauza confuziei legate de terminologia juridică, întrucât procesele de educație și formare pentru magistrați se bazează în continuare pe metode pedagogice și pe materiale didactice din fostul sistem sovietic sau din actualul sistem rus, fără a lua în considerare în mod serios necesitatea ca magistrații și justițiabilii să interacționeze din ce în ce mai mult în limba kazahă.

4.11. Instituțiile europene pot sprijini, de asemenea, dezvoltarea societății civile din Kazahstan prin sporirea oportunităților în materie de educație pentru tinerii kazahi prin intermediul programului Erasmus, care a facilitat deja formarea de noi reprezentanți ai societății civile, contribuind astfel la o mai bună înțelegere a sistemului de principii și valori în UE. Tinerii din statele membre care studiază în Kazahstan joacă, de asemenea, un rol important în consolidarea cooperării bilaterale bazate pe înțelegere și respect reciproc.

4.12. Universitățile din Kazahstan sunt interesate de sporirea oportunităților de implicare a studenților lor în programe internaționale de schimb cu instituții de învățământ superior similare din UE, iar acest interes este susținut de experiența și capacitatea universităților din această țară de a gestiona proiectele Erasmus în conformitate cu procedurile UE.

Bruxelles, 26 martie 2025.

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Oliver RÖPKE